
ЕКОТУРИСТИЧЕСКИ АТРАКЦИИ В МЕЖДУНАРОДНИ ДЕСТИНАЦИИ

Гл. ас. д-р Теодора Ризова
Нов български университет

Резюме: Екотуризмът е вид устойчив туризъм, базиран на природата и обикновено следващ определени принципи на развитие и добри практики. В публикацията е направена обща характеристика на екотуризма. Специално внимание е отделено на защитените територии, които са ценен природен ресурс и повишават привлекателността за туристите в сравнение с околните територии подложени на антропогенен натиск. Представени са трите категории екотуристически атракции във водещи туристически дестинации.

Ключови думи: екотуризмът, екотуристически атракции, еко туристически дестинации

ECOTURISTIC ATTRACTIONS IN INTERNATIONAL DESTINATIONS

Assist. Prof. Teodora Rizova, PhD
New Bulgarian University

Abstract: Ecotourism is a type of sustainable tourism, based on nature and usually following certain principles of development and good practices. The publication is a general characteristic of ecotourism. Special attention is paid to protected areas, which are a valuable natural resource and increase the attractiveness of tourists compared to the surrounding areas subject to anthropogenic pressure. The three categories of ecotourism attractions are presented in leading tourist destinations.

Keywords: ecotourism, ecotourism attractions, ecotourist destinations

Екотуризмът е сектор в туризма, който се основава на пътуване сред природата и спазва принципите за устойчиво развитие. Международното общество за екотуризм (The International Ecotourism Society - TIES), определя екотуризма като: „отговорно пътуване сред природата, което съхранява околната среда и подобрява благосъстоянието на местните хора.“ Каквото и определение да се използва, екотуризмът трябва да има позитивно въздействие върху природата и местното общество.

Световната организация по туризъм в Мадрид (специализирана агенция на Организацията на обединените нации - UNWTO)¹ определя екотуризма като:

- Пътуване сред природата, където основната мотивация на туристите е наблюдението и оценяването на природата, както и на традиционните култури;

- Има образователен и тълкувателен характер;

- По принцип, но не винаги, се организира за малки групи от специализирани и малки местни фирми. Чуждестранните туроператори, също организират, провеждат и/или промотират екотуристически маршрути най-вече за малки групи;

- Намалява негативните въздействия върху природата и социално-културната среда;

- Подпомага опазването на природата чрез:

1. Създаване на икономически ползи за местните общества, организации и власти, които са отговорни за опазването на природата;

¹ UNWTO INSTO: World Tourism Organization International Network of Sustainable Tourism Observatories [viewed 30.07.2012]. Available from: <http://insto.unwto.org/>

2. Създаване на работни места и по-голям приход за местните общества;

3. Повишаване на съзнанието на местните жители и на туристите за нуждата да се съхранят природните и културни ценности.

Екотуризмът е тази част от устойчивия туризъм, която включва посещението на места с девствена природа и на защитени зони.

По дефиниция, екотуризмът е средство за опазването на природни и културни ресурси (включително биоразнообразие) и е инструмент за устойчиво развитие на местните общества, особено в селските райони. Няма ясно определено разграничение между екотуризъм и другите форми на туризъм; по-скоро различните форми туризъм допълват туристическата система на дадена дестинация. Предизвикателството за биоразнообразието и хората планиращи туристическото развитие се състои в напасването на подходящия вид туризъм с нуждите и желанията на заинтересованите страни, и асимилативния капацитет на земята, културата и обществата. В действителност, много туристи комбинират екотуризма с масов туризъм. От своя страна създаването на връзки между различните видове туризъм може да привлече повече консервативни туристи към екотуристическите практики.

Хората, отговорни за планирането на съхранението на биоразнообразието, трябва да се фокусират върху екотуризма като важна част от изпълнението на трите основни цели на Конвенцията за биологично разнообразие (CBD - Convention on Biological Diversity)². Именно биоразнообразието е това, което привлича екотуриста към дестинацията, но използването на този ресурс (биоразнообразие) не е на консуматорска основа, а на основата на опазване и възхищение. Първата задача на хората, отговорни за планирането на съхранението на биоразнообразието, и на мениджърите на защитени зони трябва да бъде създаването на база данни за екотуристическите

² 25 Years Convention on Biological Diversity Safeguarding Life on Earth [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.cbd.int/>

атракции в дестинацията. Това не трябва да бъдат само места с голямо биологично значение – такива места понякога не са подходящи за развитието на екотуризмът.

Екотуристическите атракции в потенциална дестинация могат да се разделят на три категории:

1. Основни атракции (които са главната причина да се посети дадена дестинация),
2. Допълнителни атракции (които добавят стойност към дестинацията и насърчават туристите да останат по-дълго време)
3. Подпомагащи атракции (физическите съоръжения и туристически услуги, които се предлагат).

Първите две категории се отнасят за природното и културно наследство на дестинацията. Последната категория улеснява посещението на туристите. Екотуристическата база данни не е дълъг научен списък с всичкото налично биоразнообразие в даден регион. Това е по-скоро подбор на най-атраktivните или най-лесно промотиращите се елементи от биоразнообразието и други природни и културни компоненти в тази област. Базата данни трябва да бъде основа за промоционалните дейности, защото екотуризмът ще допринесе за опазването на цялата околна среда.

Най-добрите дестинации за екотуризмът трябва да отговарят на следните критерии:

- Съхранение на биологичното и културното разнообразие чрез защитаване на екосистемите;
- Промотиране на устойчивото използване на биоразнообразието чрез осигуряването на повече работни места за местните жители;
- Предоставяне на социално-икономически ползи на местното общество срещу съгласието и участието им в мениджмънта на екотуристически инициативи;
- Екотуризмът представлява туризъм в девствени природни местности като основната идея е да има възможно най-малки негативни въздействия върху околната среда;
- Намалване на въздействието на туризма върху околната среда;
- Достъпна цена и липса на отпадъци;
- Основните атракции са местната култура, флора и фауна.

Дестинации за екотуризъм АВСТРИЯ

Австрия има шест национални парка с обща площ 2,356 кв. км. представлящи 2,8% от територията на държавата и два от тях дори се намират на територията и на съседни държави. Долината Таятал в северната част на Долна Австрия, която преди това е била разделена от Желязната завеса, сега представлява национален парк в две държави Австрия и Чехия. С декларацията си за национален парк и своя транснационален принос към устойчиво развитие, това е специален пример за обединяването на един разделен континент. (Nationalparks Austria 2004)³. През последните години, Австрия е създала национални паркове, които са модерна и адекватна част от политиките за опазване на австрийската природа. Настоящата ситуация и международната репутация на австрийските национални паркове се базира на три принципа:

- Договор за доброволчество на собствениците на земи;
- Адекватна компенсация за икономическите недостатъци;
- Действат в съответствие с международните критерии на Международното сдружение за опазване на природата (IUCN - The International Union for Conservation of Nature) - защитена зона категория II Национален парк.

Принципи като този могат да се разглеждат като основа за развитието на австрийските национални паркове тъй като те гарантират, че изискванията се спазват и собствениците на земя, местните жители и регионалните организациите за околна среда могат да бъдат включени в мениджмънт процесите. Националните паркове играят важна роля в намаляването на различните интереси на местните жители, политики и туризъм. Адекватният туристически мениджмънт в националните паркове показва как опазването на природата и развитието на туристическите дейности може да върви ръка за ръка. Ръководствата на Националните паркове в Австрия са осъзнали,

³ National Park Austria. Federal Ministry Republic of Austria Sustainability and Tourism. [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.nationalparksaustria.at/en/pages/default.aspx>

че околната страна, природата и екосистемите са изключително важни ресурси за бъдещо туристическо развитие, поради факта, че има увеличаващо се търсене на рекреативни дейности в непокътнати и обогатяващи живота пейзажи.

Въпреки че австрийските граждани все още имат скептично отношение към модерното туристическо развитие, одобрението на проекти за национални паркове се е увеличило през последните няколко години. Позитивните промени са подбудени от сътрудничеството между мениджмънта на националните паркове и националните туристически асоциации, което се счита за много благоприятно съвместно развитие. В Австрия, почти всяка 5 група, която се занимава с услуги за национални паркове и устойчиво развитие на туризма, признава благоприятното представяне на националните паркове и счита за главна цел интеграцията в регионалното туристическо развитие.

ИТАЛИЯ

„Екомузей Кусиус“⁴ е иновативен музей на открито, който се стреми да съхрани и подобри характерните особености на съответната територия. Той е идеално средство за промотиране на историята на местността, културата, традициите; той е доказателство за наследството и полага усилия за бъдещото икономическо развитие с опазване на околната среда. „Екомузей Кусиус“ е межкултурен проект, който се състои от мрежи музеи, практически упражнения, ботанически градини и маршрути, разположени около езерото Орта в долината Строна и връх Мотароне. Връзката между тези различни места и атракции привлича туристите да преоткрият всеки аспект – културен, свързан с околната среда или артистичен, местни традиции, занаяти – на територията около езерото Орта, и по този начин те опознават по-добре живота и обичаите на Кусиус и добиват по-добра представа за географските характеристики

⁴ Lago Maggiore le sue Valli, I suoi Fiori. THE CUSIUS ECOMUSEUM. Orta San Giulio [viewed 30.07.2012]. Available from: http://www.illagomaggiore.com/en_US/26362,Poi.html

на този очарователен регион и възможностите, които той предоставя. Основните теми включени в проекта „Екомузеят Кусиус“ са „Човекът и околната среда“ (например музея „Гиролаго“, ботаническата градина „Алпиния“ и центъра за селско стопанство), „Културно наследство и ръчни занаяти“ (например дърворезба, етнографски инструменти, чадъри и сенници, кран за производство и технологии), „Изкуство и история“ и т.н.

Два примера:

- ботаническата градина „Алпиния“

Ботаническата градина „Алпиния“, създадена през 1934 г., се намира в подножието на Мотароне, от където гледката към Алпите, които се отразяват в езерата, е наистина прелестна. Тази градина, печелила много награди, е дом на богата колекция тревисти алпийски растения, някои от които вече не растат в дивите територии. Посещението в „Алпиния“ е шанс да разбереш и да оцениш не само огромната селекция ботанически видове, но и огромния брой екзотични растения.

- Природен център „Алпе Селвиана“

Центърът е разположен сред тишината на покритите с дървета склонове на Мотароне до водопадите на река Песконе. Той е бил изоставено алпийско пасище, превърнато в селскостопански център, специализиран в биологично земеделие и овощарство. Също така, центърът се използва с образователна цел, давайки на хората реален пример за взаимно полезния начин, по който човекът и природата могат да си сътрудничат; човешките дейности се извършват с уважение към околната среда и без да и вредят. Освен това, центърът организира посещения на микроскопска лаборатория и малък музей, показващ местни произведения на изкуството. „Екомузей Кусиус“ се грижи за различни видове туризъм (културен, релаксиращ) и различни хора (изследователи, студенти), които се интересуват от устойчив туризъм и културното наследство на дестинацията.

БЪЛГАРИЯ

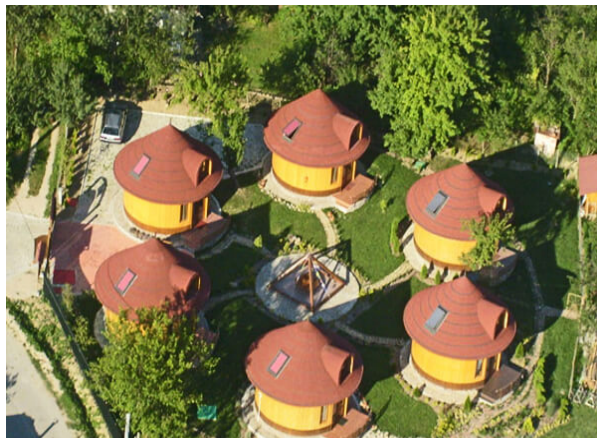
Еко селище Азаря, с. Горно Трапе (Стара планина)

Далеч от бетонните паралелепипеди и фарадееви структури от метал и стъкло, които ни обкръжават отвсякъде в градското ни ежедневие, селището обръща поглед назад към при-

родата. Екокъщите са изцяло от дърво. Можете да се потопите в усещането за топлина и уют, създавано от дървесината, която е основния строителен материал. С помощта на мекотата на формите му и чистотата на линиите е създадена атмосфера на едно способстващо за по-леко общуване място - за общуване със себе си, с близките, с природата.

Екологично е не самото местоположение на Азарей⁵ - в сърцето на Троянски балкан, в с. Горно Трапе - далеч от градски и индустриален шум. Екос на древногръцки означава разглеждане нещата в тяхната цялост. И така следва да се разглеждат екокъщите. Екокъщите са екологични, защото в тях е създадена една хармонична и здрава среда за хората, които ги обитават. Специално са избрани формата и вида на конструкцията. Пирамидалните конструкции имат доказан многостранен ефект върху човешкото здраве. Избрани са екологични материали, които са най-близко до природата. Една къща е екологична, когато хората, които я обитават се чувстват добре, а от преки наблюдения върху хората, които посещават селището и споделеното от тях, е че те се чувстват в тях прекрасно. Има пречиствателно съоръжение, което пречиства отпадните води от селището, като пречистената вода се използва за поливане. Създадена е зеленчукова градина, предлагаща на посетителите натурални биопродукти, отглеждани по щадящи околната среда методи. В селището се използват екологични почистващи препарати на билкова основа без токсични химикали. Предлагат се възможности за екотуризъм по маршрут от Азарей до местността Тодорова могила, от където се разкрива прекрасна гледка към Беклемето до връх Марагидик.

⁵ Azareiya [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.azareiya.com/>

Еко вилно селище „Азарей“⁶

Комплексът предлага интересни планински маршрути, риболов, разходка с лодка и каране на колело. В случай, че желаете да видите и почувствате нещо наистина ново като емоция и начин за почивка, с. Гайтаниново е мястото, което непременно трябва да посетите. Разположено на 500 дка, еко-селището Омая⁷ предлага един нов и нестандартен подход при изграждането на места за отдих и контакт с природата. Наистина е учудващо, как всеки един дребен детайл е в пълна хармония с естествения терен на местността, като всичко е изградено от естествени материали – камък, глина и дърво. На пръв поглед прости неща като пейки, столчета и осветителни тела правят впечатление с умелото съчетание на удобство, простота и същевременно лукс. Камъните с форми на приказни герои и чудовища са съчетани със съвременен басейн, заобиколен от удобни шезлонги и модерен бар, които едва ли очаквате да видите в район, който доскоро е бил обрасъл и непроходим. В момента селището е като излязло от приказките. Някои от каменните форми изглеждат неестествено, като същевременно са в пълна хармония със заобикалящата ги гора.

⁶ Азарей от високо. [дигитална фотография]. Азарей [прегледан 26.06.2018]. <https://www.azareiya.com/bg/gallery.html>

⁷ Omayа [viewed 30.07.2012]. Available from: <http://www.omaya.bg/>

Приказната картина се допълва от няколко водоема, в които всеки турист може да усети тръпката от улавянето на щука, сом или пъстърва. Разходките край езерата са истинско удоволствие, а природният пейзаж е толкова красив, че изглежда неестествен - като излязъл от картина. Комплексът предлага много интересни планински маршрути, разходки с лодка и каране на колело в планински условия. Къщичките за гости, изглеждащи отвън като землянки, са наистина уникални. Всяка една от тях предлага луксозната обстановка, необходима за пълноценната почивка на решимите да релаксират сред природата. Интериорите са интересна комбинация от мебели, напомнящи за обстановката на някогашните селски къщи, в която успешно са включени всички удобства, необходими на модерния човек.

Екоселище „Омая“, област Благоевград⁸

За много държави екотуризмът не е само действие, с което се изкарват приходи за финансиране защитата на околната среда, но също така е и важна част от индустрията на националната икономика. Екотуризмът заема голям дял от годишния брутен продукт и икономическата активност на Канада, Коста Рика, Еквадор, Непал, Кения, Мадагаскар и Антарктида.

⁸ Ваканционно селище „Омая“. [дигитална фотография]. Peika.bg [прегледан 15.07.2018]. http://www.peika.bg/statia/Selishte_Omaya_dobre_doshli_v_raya_la_i.80061.html

Коста Рика си е спечелила репутацията на водеща еко-туристическа дестинация и е пионер в много еко-туристически практики. Повечето национални паркове и частни резервати включват планиране и мениджмънт на еко-туризма като ключов компонент от техните планове за развитие и управление на дестинацията. В последните 15 години еко-туризмът е един от двата основни източника на чуждестранни доходи в държавата и приносът му към съхранението на биоразнообразието в Коста Рика е всепризнат, предоставяйки важна алтернатива за използването на земята за разчистване на горите. В началото на 90-те националната паркова система на Коста Рика е изградила туристическа концесионна програма в Националните паркове Ирасу и Поас. Концесиите за събирането на такса вход, екскурзоводи, поддържане на земята, охрана, храни и напитки, щандове със сувенири, представляват конкурентоспособна оферта за местните малки фирми и жителите в буферните зони на тези паркове. Тези комерсиални концесии, които се създават за три годишен период, са много ефективен начин за участие на обществото и извличане на ползи от опазването на околната среда.

ФУНДЕКОР (FUNDECOR)⁹, национална неправителствена организация, посветена на опазването на околната среда, управлява концесионната програма и осигурява контрол на качеството върху концесионерите. Те плащат процент от техните брутни доходи на фонд (управляван от ФУНДЕКОР и Националния парк), който предоставя капитал за подобрението на парка, обучението на персонала и снабдяването му с екипировка. В момента има повече от 80 концесионери работещи в двата парка. Този концесионен механизъм е довел до огромното подобрене на съоръженията и услугите, предлагани в националните паркове и е допринесъл за тяхната финансова стабилност. Жителите, които живеят около парковете, участват в опазването на биологичните ресурси и това им носи допълнителни приходи. В периода 2005-2010 г. концесионният механизъм генерира над 250 000 долара, които са инвестирани в управлението на двата парка (www.fundecor.org).

⁹ Fundecor: Laboratorio Vivo de mi Paisaje [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.fundecor.org/>

Развитието на отговорен екологичен туризъм в защитените територии позволява включване на широк кръг заинтересовани страни, зонирание и установяване на режими чрез прилагащите Планове за управление, както и чрез разработване на програми, съвместими с международното екологично законодателство, директиви и конвенции. Предимствата за местните общности са свързани с провеждане на образование и екологично възпитание, подпомагане на местния бизнес и развитие на регионите, възраждане и развитие на местните традиции и занаяти.

Заклучение

Може да се обобщи, че защитените природни територии са ценен туристически ресурс. Те са благоприятна предпоставка за развитие на екотуризъм, познавателен туризъм, различни видове спортен туризъм, уикенд туризъм и др. На базата на това се развива съответната туристическа инфраструктура. Природоползването¹⁰ в защитените територии трябва да се осъществява особено внимателно. Броят на туристите трябва да бъде регулиран, а поведението им отговорно. Туристическият бранш също трябва да се развива предпазливо, за да не възникнат екологични противоречия и конфликти.

Защитените територии са ценен природен туристически ресурс поради уникалното съчетание на флора, фауна и атрактивни елементи от неживата природа. Въпреки това развитието на туризма в тях не бива да се превръща в самоцел. Прекаленият антропогенен натиск върху защитените територии влиза в противоречие с концепцията за опазването им. В световен мащаб, а все по-често и у нас, има редица примери за хармонично съчетание между туризма и опазването на околната среда и в частност на защитените територии.

¹⁰ ТОНЧЕВА, Тодорка Христова. Природоползване в туризма. София: Университетско издателство „Стопанство“, 2009.

ЛИТЕРАТУРА

1. Тончева, Т. (2009). *Природоползване в туризма*. София: Университетско издателство „Стопанство“.

2. *25 Years Convention on Biological Diversity Safeguarding Life on Earth* [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.cbd.int/>

3. *Azareiya* [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.azareiya.com/>

4. *Fundecor: Laboratorio Vivo de mi Paisaje* [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.fundecor.org/>

5. Lago Maggiore le sue Valli, I suoi Fiori. *THE CUSIUS ECOMUSEUM. Orta San Giulio* [viewed 30.07.2012]. Available from: http://www.illagomaggiore.com/en_US/26362,Poi.html

6. National Park Austria. *Federal Ministry Republic of Austria Sustainability and Tourism*. [viewed 30.07.2012]. Available from: <https://www.nationalparksaustria.at/en/pages/default.aspx>

7. *Omaya* [viewed 30.07.2012]. Available from: <http://www.omaya.bg/>

8. *UNWTO INSTO: World Tourism Organization International Network of Sustainable Tourism Observatories* [viewed 30.07.2012]. Available from: <http://insto.unwto.org/>